

Сунчица ДЕНИЋ
Педагошки факултет у Врању
Универзитет у Нишу

УДК 82-93:929 Петровић Т.
821.163.41.09-93

ПОРУКА ДОБРОТЕ КАО ОСНОВНА ТЕЗА У КЊИЖЕВНОСТИ ЗА ДЕЦУ ТИХОМИРА ПЕТРОВИЋА

Сажетак: *Говорење и писање о проф. др Тихомиру Петровићу подразумева сагледавање и дела и лика, јер се његов живот утапа и потврђује у његово дело, и обрнуто. Ово није најбитнија страна тумачења неке поетике и/или нечије теорије, али је ово, сходно теми о којој је реч, суштински неодвојиво, што чини битну нит трагања естетског виђења књижевног света као могућег обитавалишта. Тихомир Петровић „производи“ своју научну вредност проналазећи место и значај српској књижевности за децу, најпре ситуирајући исту. Овим се не искључује остало његово дело које излази из оквира књижевности за децу. Оно што се види као лични печат у његовој презентацији је феномен доброг и хуманог који он издваја или уграђује у дела о којима пише и говори.*

Кључне речи: *Тихомир Петровић, књижевност за децу, тумачење, поетика, књижевна историја, феномен доброг и хуманог.*

Писати о књижевности за децу подразумева опредељење за посебне мотивске и стилске радње и егзибиције, где се етичком, естетском и неком другом специфичношћу и оријентацијом износе суштинске законитости ове поетике.

И вечерас, као што то често чиним, навешћу оно што је Живан Живковић својевремено рекао, а што је готово постало правило, а оно гласи да **Писати за децу исто је што и писати за одрасле, само мало теже**. Потом су они који су писали за децу и они који су тумачили то писање за децу проширили ово правило, те је тако условљено постало једно са другим, а гласи:

Ако је писати за децу исто што и писати за одрасле, само мало теже; онда је и писати о књижевности за децу исто што и писати о књижевности за одрасле, само мало теже.

* suncicadenic@gmail.com

Управо је тај „мало тежи“ пут одабрао проф. др Тихомир Петровић, аутор многих књига о књижевности за децу, књижевни историчар, теоретичар, антологичар, професор ове књижевности, њен тумач. Речју, проф. Тихомир Петровић, поред малобројних претходника и савременика, канониста је ове књижевности.

Живан Живковић наводи да се „специфичност књижевне критике литературе за децу огледа се у појачаној *примењености* (практичности) те критике у односу на ону која прати књижевна дела за одрасле. Ако је писати за децу исто што и писати за одрасле, само мало боље – како рече један писац – писати критику о литератури за децу исто је што и писати критику о делима за одрасле – само још мало боље.“ (Живковић, 1998: 80)

Наша књижевна критика даје доста простора садржају. Питање садржаја питање је поруке, питање дидактике, питање учења. Учења у сваком смислу речи, најпре у смислу *раста*, освешћења, хуманизације.*

У то су нас, између осталог, уверила дела: *Дете и књижевност* (1991), *Змај и српска књижевност за децу* (1997), *Маишта и игра* (1998), *Школски писци* (1999), *Српске песникиње за децу* (1999), *Цветник народне књижевности за децу* (2002), *Књижевност за децу – теорија* (2005), *Тамно огледало – огледи о читуљи* (2008), *Антологија српске поезије за децу* (2009), *Увод у књижевност за децу* (2009), *Срећа се радом стиче: пословице о раду* (2012), *Рад, изнад свега* (2013), *Умеће говорења* (2014), *Иво Андрић о сиротињи* (2015), и, свакако, *Историја српске књижевности за децу* која је најпре објављена на Учитељском факултету у Врању 2001, а потом је имала издања у Сомбору и у Новом Саду.

Део поменутих и непоменутих, а објављених књига и радова проф. Тихомир Петровић објавио је у Врању, на Учитељском факултету, где је од оснивања до 2002. године предавао Књижевност за децу. Имала сам част да будем асистент код проф. Петровића, учећи од њега о многим мудростима и принципима.

Ето, између осталог, шта је прави разлог што сада Педагошки факултет у Врању, са особитим задовољством вечерас посвећује овај наш мали сабор делу професора Тихомира Петровића!

Оно што се поставља као особена црта научног и осталог општег миљеа проф. Петровића јесте извесна историчност, тј. извесна хијерархичност, свеједно о каквој се структури и форми његовог дела ради. То се осећа, најпре и најупечатљивије у његовој култној књизи *Историја српске књижевности за децу*. О књизи су, осим цитирања и угледања на њу, многи наши научници и књижевни критичари дали позитивне оцене, почев од Миодрага Матицког, Душана Јањића, Момчила Златановића, Николаја

* О овоме више видети у: Сунчица Денић, *Књижевност за децу – крила за зачарани лет*, Учитељски факултет у Врању, Змајеве дечје игре, Врање, Нови Сад, 2014. стр 26.

Тимченка, све до овде присутних вечерашњих излагача. Истицали су да је на најбољи начин књига представила два века српске књижевности за децу, направивши „јасну паралелу, односно линију разграничења између главних и споредних токова српске литературе за децу“. Николај Тимченко је још окарактерисао да је ово дело „добро утемељено и са потпуношћу импонује оствареном научном делу“. (Тимченко, 2003: 144)

А поменута хијерархичност сама по себи није основни циљ, иако је битан задатак за истраживача. Она је важно опредељење које носи део етичности, истине и правичности, носи хуманост као вредност, а што је битан задатак сваког човека. У делу Тихомира Петровића она је очигледна. То трагање за хуманошћу или добротом резултирало је читаву скалу књижевних дела за децу којима се у својим истраживањима он бавио. Реч је, дакле, о доброту као феномену у књижевности за децу, али и о доброту као феномену могуће среће. Што се пак детета тиче, морамо додати: доброту, као елементу **нужне** среће.

Књижевна реч, за разлику од речи као елемента комуникације, изречена у стиху или неком другом облику, има много ширу намену.

Да се послужим речима проф. Петровића који каже: „Реч није само средство комуникације, као што је написала Исидора Секулић, „кеса тантуза за узајамно обрачунавање“, већ јако средство у друштвеном животу. Реч се мери опсегом људске употребљивости, њеном моћи да допринесе победи неправде и човековој даљновидљивости. Највећи дар људске природе, реч улива квасац вечнога живота у људску природу, и уноси светлост у тамни вилајет заједничког постојања. Биљни мелем за најљућу рану и мало Еванђеље, она је ту да пренесе реалност света који нас окружује. Писана реч, ма колико сенка живе речи, ношена је једном општом људском пажњом и поштована као хлеб, као слобода. Не само у најстарија, апостолска времена, него и доцније, она је деловала многогласно и имала снагу да, тако рећи, узме читаоца за руку и води га.“ (Блог Тихомира Петровића, 2010)

„Све што је лепо и моја је мисао“, речи су једног грчког филозофа које цитира у својим књигама проф. Петровић, упућујући нас на сопствену радионицу у којој су дела из којих он црпе лепо и добро.

„Има једно време у животу уметниковом“, каже Андрић у тексту „Уметник и његово дело“, „када му се одједном укаже цела права, и тако ограничена, мера наше личности, када му свет дође као оскудан предео или ограђен и затворен врт. То осећање се може јавити у разним временима уметниковог живота, али као што је природно, то обично бива у прелазним периодима, понајчешће на граници зрелих година, када уметникова свест почиње да се оцртава и устаљује, као сума свих искустава, као коначна визија света.“ Андрић још каже да је то критичан тренутак у кратком уметниковом веку, када сва радост и сав јад живота морају да се преобразе у разумевање за које је човек способан.“ (Ово је Саша Хаџи Танчић унео у своју беседу приликом примања Андрићеве награде 1991, а што је у својој *Реторици* Тихомир Петровић навео.

Потврда овоме јесу књиге или текстови о раду и сиротињи, о социјалној беди, о неправди и људској недаћи. Реч је о општој трагичности о којој Тихомир Петровић, иако надахнут високом дозом игре и радости, хумора и нонсенса из књижевних дела која су му свакодневна лектира и свакодневни свет, не може да се ослободи, јер је то оно његово „тамно одело“ (Назив његове књиге о читуљи), на жалост, његов пратилац дању и ноћу.

Присталица сам оних ставова да се и у средњевековним делима налази простор који може бити примерен за децу и младе, нарочито у оним делима код којих доминира поука као модел усмеравања, учења, васпитавања или образовања. Књижевност за децу, често је „помоћно помагало“, или „хумана дидактика“. Ова друга синтагма изашла је из пера проф. Петровића. Такође, многе усмене творевине, од старина везане за обреде и обичаје, носе значајне елементе те уметности која садржи игру, песму, плес, маску... Чуда пак, као бајковите и фантастичне феномене у књижевности за децу основа су небројених светоотачких списа, житија, биографија и других књижевних дела у раном, али код нас у средњем веку за који везујемо немањићко доба и немањићку књижевност. И ту смо могли потврдити Хорацијево *правило* или дефиницију да је књижевност (уметност) поука и забава.

Чак и за Душка Радовића, једног од највећих реформатора *змајевске школе о игри и учењу*, оваква поетика није била далеко.

Порука „доброг“ коју је књижевност за децу носила од првих почетака, оправдано је тражена и препознавана у тезама професора Тихомира Петровића.

Тако су и код њега *Из небеске зделе / капи полетеле*, а онда смо *Имали пролеће / за читаво stoleће*, *Имали смо, имали / и то светом носили*.

Литература

1. Денић, С. (2014). *Књижевност за децу – крила за зачарани лет*. Врање/Нови Сад: Учитељски факултет у Врању/Змајеве дечје игре.
2. Живковић, Ж. (1998). *Са страница „Детињства“*. Нови Сад: Змајеве дечје игре.
3. Петровић, Т. (2006). *Реторика*, Сомбор: Учитељски факултет.
4. Тимченко, Н. (2003). Искрпно о дечјој књижевности, *Наше стварање* 1-2.
5. <http://petrovictihomir.blogspot.rs/>

Примљено: 3. 5. 2018. године.

Одобрено за штампу: 25. 5. 2018. године.